

Ni ud af ti sigtede for spirituskørsel er mænd

Af Sose Hakhverdyan og Line Merling Arendt

Spirituskørsel kan få alvorlige konsekvenser, og hvert år bliver der registreret spiritusrelaterede færdselsuheld. Men hvordan har udviklingen været de seneste år, og hvad karakteriserer de personer, som sigtes for spirituskørsel?

Spirituskørsel dækker i strafferetslig betydning både over promillekørsel og kørsel under indflydelse af euforiserende stoffer. Begge dele behandles i analysen, der belyser udviklingen i spirituskørsel over de seneste femten år på baggrund af oplysninger om samtlige sigtelser for spirituskørsel fra 2007 til 2021. Analysen viser også hvornår på året der rejses flest sigtelser og udviklingen i spiritusrelaterede færdselsuheld. Analysen belyser desuden, hvad der karakteriserer de personer mellem 17 og 79 år, som sigtes for spirituskørsel.

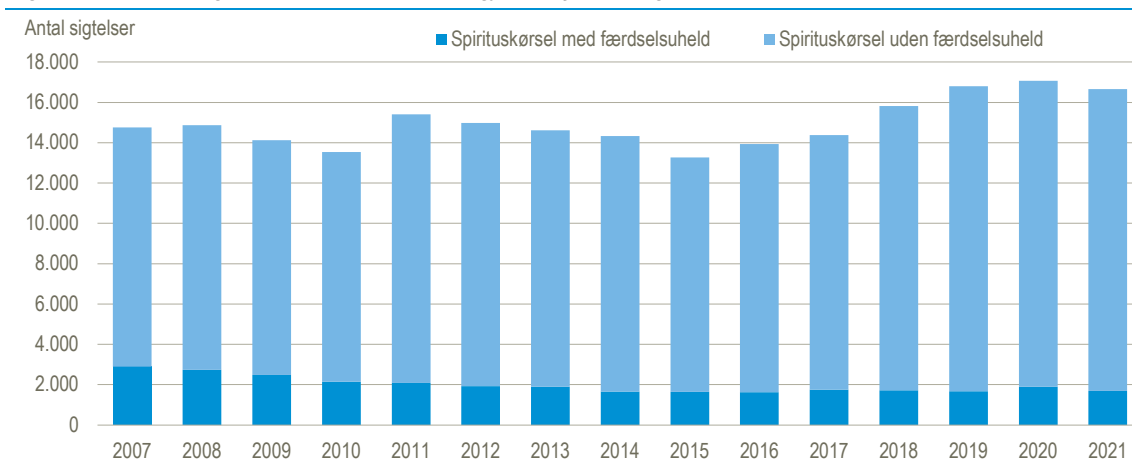
Analysens hovedkonklusioner:

- De seneste år har antallet af sigtelser for spirituskørsel været stigende og toppede i 2020 med 17.000 sigtelser. Dog har der generelt set været færre spiritusrelaterede færdselsuheld over perioden, og blandt dem er andelen af uheld med personskader faldet fra 34 pct. i 2007 til 21 pct. i 2021.
- Fra 2017 har antallet af sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer overhalet antallet af sigtelser for promillekørsel. Over hele perioden er antallet af sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer steget markant fra 100 sigtelser i 2007 til 10.100 sigtelser i 2021. Omvendt er antallet af sigtelser for promillekørsel faldet fra 14.500 sigtelser i 2007 til 6.500 sigtelser i 2021.
- Ni ud af ti sigtelser for spirituskørsel bliver rejst mod mænd, og særligt unge mænd er overrepræsenterede i forhold til befolkningen generelt. I perioden 2007-2021 var mere end en fjerdedel af alle sigtelser for spirituskørsel rejst mod mænd i alderen 17-25 år. For kvinders vedkommende blev der rejst flest sigtelser mod de yngste, samt kvinder i 40'erne.
- I 2021 var 73 pct. af de sigtede for spirituskørsel personer med dansk oprindelse, 16 pct. var indvandrere og 11 pct. var efterkommere. Samme år udgjorde personer med dansk oprindelse 85 pct. af befolkningen, mens indvandrere og efterkommere udgjorde hhv. 13 og 2 pct.
- Af dem, der blev sigtet for spirituskørsel i 2021, havde 56 pct. grundskolen som deres højeste fuldførte uddannelse. Til sammenligning havde 23 pct. i den tilsvarende aldersgruppe i befolkningen grundskolen som deres højeste fuldførte uddannelse. Blandt de sigtede for spirituskørsel var det 9 pct., der havde en videregående uddannelse, hvor det i den tilsvarende aldersgruppe i befolkningen var 36 pct.

Stigning i antallet af sigtelser for spirituskørsel de seneste år

Siden 2007 er der årligt blevet rejst mellem 13.000 og 17.000 sigtelser for spirituskørsel. Figur 1 illustrerer, at antallet af sigtelser har været stigende siden 2015 og var på det højeste niveau i 2020 med 17.000 sigtelser. I sigtelserne for spirituskørsel bliver der skelnet mellem spirituskørsel med færdselsuheld og spirituskørsel uden færdselsuheld. Sigtelser med færdselsuheld, hvor føreren var under påvirkning, udgjorde i 2007 omkring 20 pct. af alle sigtelser for spirituskørsel. Andelen har siden været faldende og i 2021 var det 10 pct. af alle sigtelser for spirituskørsel, hvor sigtelsen var blevet rejst i forbindelse med et færdselsuheld. Tallene for 2020 og 2021, hvor der var omfattende nedlukninger af samfundet i forbindelse med COVID-19, bærer ikke præg af afvigelser i forhold til den generelle udvikling. Det kan bl.a. skyldes, at mange af restriktionerne var ophævede i de måneder, hvor flest bliver sigtet for spirituskørsel.

Figur 1 Antal sigtelser for spirituskørsel, opgjort på typen af sigtelse

Boks 1. Data

Analysen fokuserer på de sigtelser, der er blevet rejst for spirituskørsel over en 15-årig periode, 2007-2021. I de første afsnit i analysen er fokus på antallet af sigtelser, og datamaterialet indeholder derfor samtlige sigtelser for spirituskørsel, hvilket betyder, at den samme person kan indgå flere gange. Når der senere i analysen fokuseres på *hvem*, der bliver sigtet for spirituskørsel, så vil hver person kun indgå én gang per år i analysen. Det reducerer populationen fra omkring 224.600 sigtelser til omkring 183.800 sigtede.

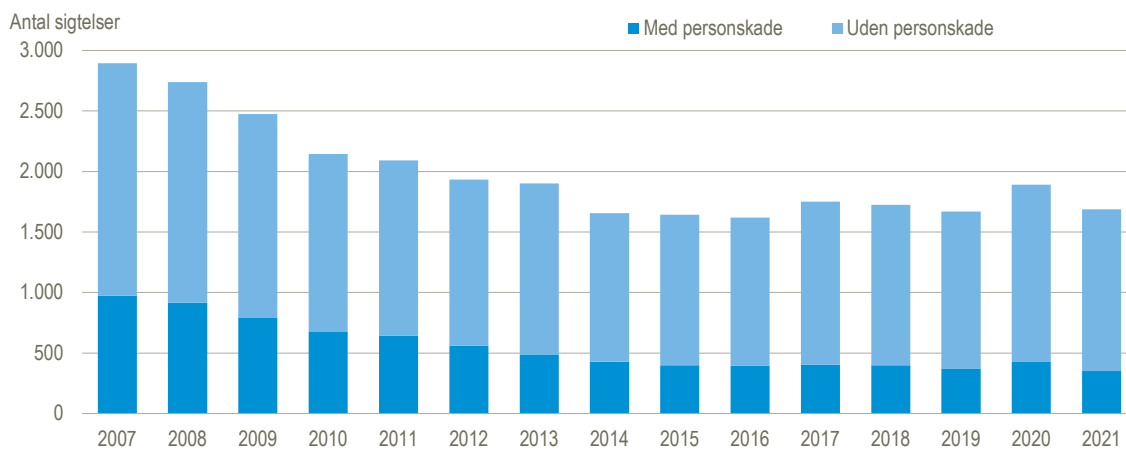
Af de sigtelser, der bliver rejst for spirituskørsel, er det omkring 60-70 pct., der ender med en dom inden for 3 år fra sigtelsesdatoen. Der kan være forskellige årsager til, hvorfor en sigtelse ikke ender med en dom.

I analysen dækker *spirituskørsel* både promillekørsel samt kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer eller medicin. Frem til 2007 blev alt registreret under promillekørsel, men en lovændring i 2007 krævede, at der blev skelnet mellem, hvad føreren var påvirket af. Fra december 2013 indførte rigspolitiet narkometer i sine færdselskontroller.

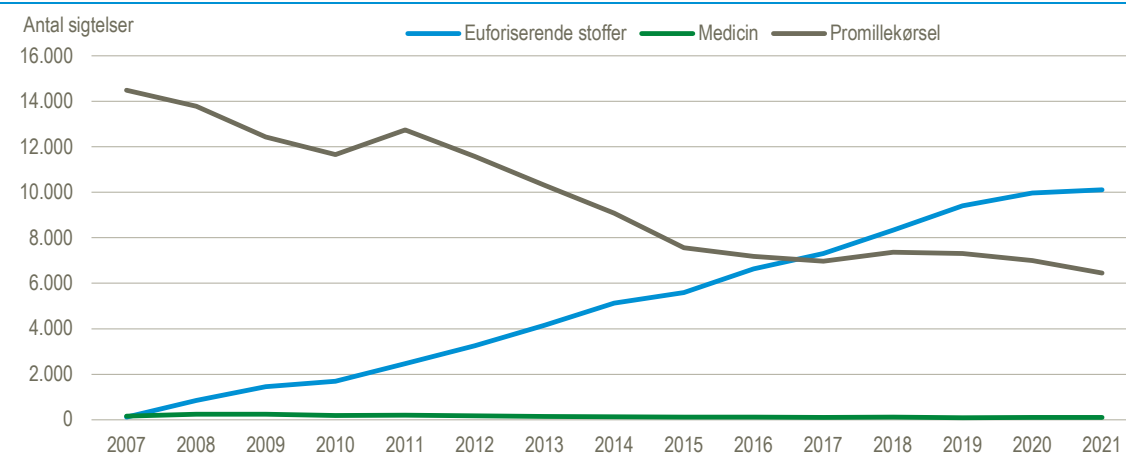
Data for spirituskørsel er meget afhængige af politiets indsats og afspejler derfor ikke det fulde billede af hvor mange, der kører spirituskørsel, idet de tilfælde, hvor vedkommende ikke er blevet stoppet eller været ude for en ulykke, ikke bliver registreret. I analysen er der ikke standardiseret for antallet af sigtelser i forhold til politiets indsats for derigennem at få indblik i dette mørketal. En uensartet kontrol af forskellige typer borgere kan også betyde, at nogle grupper kontrolleres mere og dermed potentielt sigtes oftere alene af den grund, fx unge. Der har ikke kunnet kontrolleres for dette i analysen. Kampagner mod spirituskørsel kan også have en indflydelse på tallene.

Fald i spiritusrelaterede færdselsuheld med personskader

I alt blev der rejst 2.900 sigtelser for spiritusrelaterede færdselsuheld i 2007. I 34 pct. af tilfældene var der tale om uheld med personskader. Figur 2 viser, at antallet af spiritusrelaterede færdselsuheld har været faldende siden 2007, og samtidig har andelen af uheld med personskader fyldt mindre. I 2021 var andelen af de 1.700 sigtelser for spiritusrelaterede færdselsuheld, som medførte personskader således faldet til 21 pct. Det er et fald på 13 procentpoint fra 2007 til 2021.

Figur 2 Antal sigtelser for færdselsuheld, opgjort på uheld med eller uden personskade**Der rejses flere sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer**

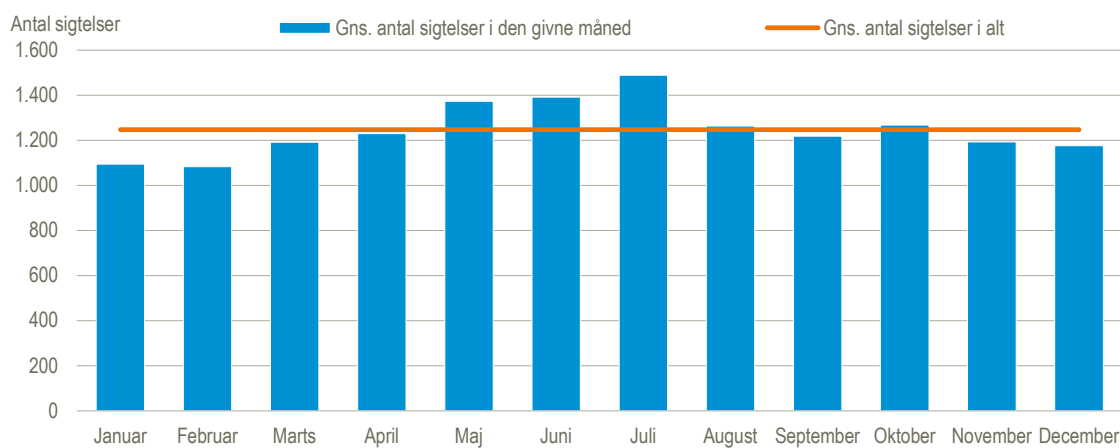
Sigtelserne for spirituskørsel dækker både kørsel under indflydelse af spiritus, euforiserende stoffer og medicin. Når man deler sigtelserne op på typen af rusmiddel, synliggør det to modsatte tendenser i perioden: Antallet af sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer er steget, mens antallet af sigtelser for kørsel under påvirkning af spiritus er faldet, jf. figur 3. Under hele perioden er der hvert år blevet rejst mellem 100 og 200 sigtelser for kørsel under påvirkning af medicin.

Figur 3 Antal sigtelser for spirituskørsel, opgjort på typen af rusmiddel

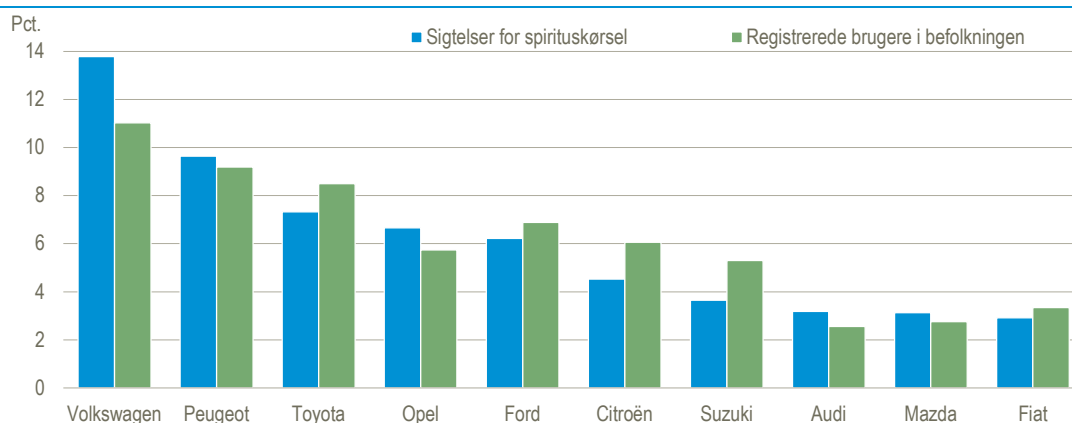
Siden en lovændring i 2007 er der blevet skelnet mellem kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer og promillekørsel. Herefter er antallet af sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer steget hvert år. Over hele perioden er antallet af sigtelser steget markant fra 100 sigtelser i 2007 til 10.100 sigtelser i 2021. Omvendt er antallet af sigtelser for promillekørsel faldet fra 14.500 sigtelser i 2007 til 6.500 sigtelser i 2021. Således er der siden 2017 blevet rejst flere sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer end for promillekørsel.

Flest bliver sigtet for spirituskørsel om sommeren

Der blev i perioden fra 2007 til 2021 i alt rejst 224.600 sigtelser for spirituskørsel. På månedsbasis svarer det til et gennemsnit på 1.200 sigtelser for hele perioden. I maj, juni og juli er der markant flere sigtelser end gennemsnittet, mens januar og februar måned ligger længst under gennemsnittet. Juli toppede med 1.500 sigtelser i gennemsnit for måneden fra 2007-2021, mens februar lå lavest med 1.100 sigtelser i gennemsnit.

Figur 4 Gennemsnitlige antal sigtelser for spirituskørsel, fordelt på måned. 2007-2021**Volkswagenbrugere er overrepræsenterede blandt de sigtede**

Når der ses på, hvilke bilmærker de sigtede bruger¹, er det for det meste i overensstemmelse med de bilmærker, som befolkningen bruger. Brugere af Volkswagen var dog lidt overrepræsenterede blandt de sigtede, idet volkswagenbrugere udgjorde næsten 14 pct. af de sigtede og 11 pct. af alle brugere i befolkningen, jf. figur 5. Til modsætning var brugere af Citroën og Suzuki underrepræsenterede med omkring halvdet procentpoint hver.

Figur 5 Antal af sigtelser for spirituskørsel, opgjort på top-10 bilmærker. 2007-2021

Anm.: Ud af de i alt 224.600 sigtelser har det været muligt at finde køretøjsoplysninger på 110.100 sigtelser, hvor den sigtede var registreret bruger af et køretøj på sigtelsestidspunktet.

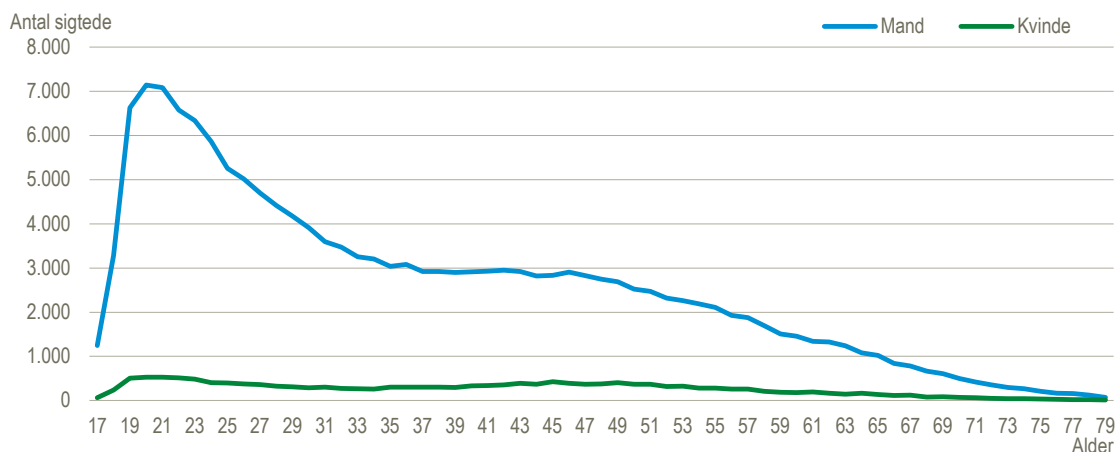
Brugere af scootere er også overrepræsenterede, idet de udgør 4 pct. af sigtelserne, mens andelen i befolkningen, der kan opgøres som brugere af en scooter, blot er 1 pct. Ser man på aldersfordelingen blandt de sigtede, som er brugere af en scooter, er det spredt over de fleste aldersgrupper. Det er både de helt unge, men også personer i 40'erne og 50'erne.

¹ Det er ikke muligt at opgøre hvilket køretøj, den sigtede har kørt spirituskørsel i. Derfor viser opgørelsen de køretøjer, som personerne har været brugere af på sigtelsestidspunktet. Analysen dækker kun over privatregistrerede køretøjer.

Unge mænd sigtes oftere for spirituskørsel

Blandt personer, der sigtes for spirituskørsel, er der en markant kønsforskel. Således er 91 pct. af alle sigtelser for spirituskørsel de seneste femten år rejst mod mænd, og på tværs af alle aldersgrupper er der flere sigtede mænd end kvinder, jf. figur 6. Forskellen mellem kønnene er dog størst i de yngste aldersgrupper. Eksempelvis er der rejst 7.700 sigtelser mod 20-årige i perioden 2007-2021, heraf var 7.200 mænd og 500 kvinder, hvilket svarer til hhv. 93 pct. og 7 pct.

Figur 6 Antal sigtede for spirituskørsel, opgjort på alder (17-79 år). 2007-2021

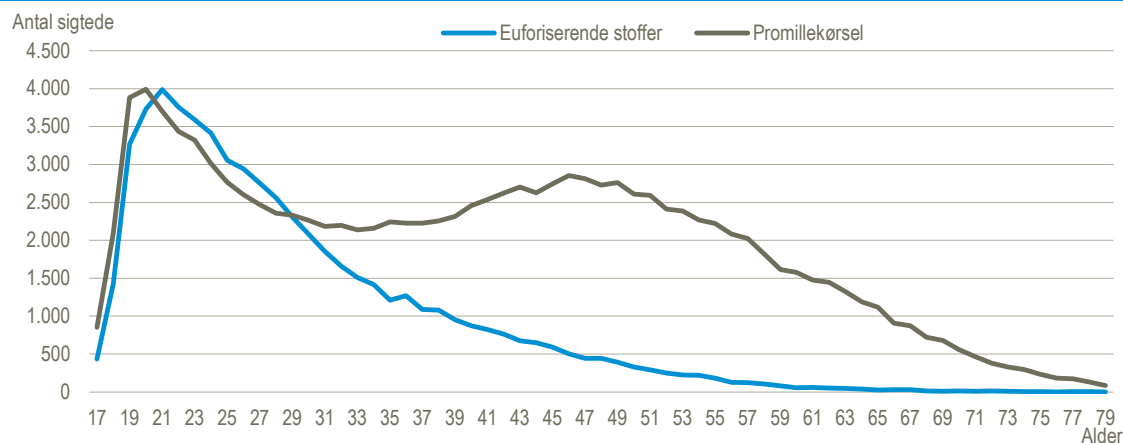
Anm.: Køn er ukendt for 5.100 sigtede, de indgår derfor ikke i denne figur.

Særligt unge mænd er overrepræsenterede i sigtelserne for spirituskørsel. I perioden 2007-2021 var mere end en fjerdedel af alle sigtelser for spirituskørsel rejst mod mænd i alderen 17-25 år. Til sammenligning udgjorde mænd i denne gruppe mellem 7 og 8 pct. af befolkningen i samme periode. Blandt kvinder er antallet af sigtede højst blandt de yngste, samt blandt kvinder i 40'erne. Knap en fjerdedel af de sigtelser, som er rejst mod kvinder i perioden 2007-2021, er rejst mod kvinder mellem 40 og 49 år. Det svarer til 2 pct. af alle periodens spirituskørselssigtelser.

Flest unge sigtes for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer

Opgjort på typen af rusmiddel er de unge markant overrepræsenteret i sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer. Knap 60 pct. af alle sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer i hele perioden var rejst mod 19-29-årige. Antallet af sigtelser toppe ved 21-årige med i alt 4.000 sigtelser for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer. Tendensen er derefter faldende, og blandt de 40+ årige fylder sigtelser med euforiserende stoffer væsentligt mindre. Derimod er promillekørsel både højt blandt den yngste gruppe, men også blandt personer i 40'erne, 50'erne og 60'erne.

Figur 7 Antal sigtede for euforiserende stoffer og promillekørsel, opgjort på alder (17-79 år). 2007-2021

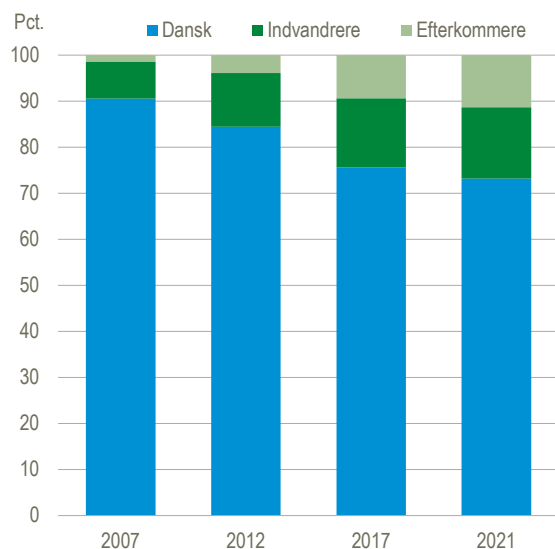

En stigende andel af de sigtede for spirituskørsel er indvandrere og efterkommere

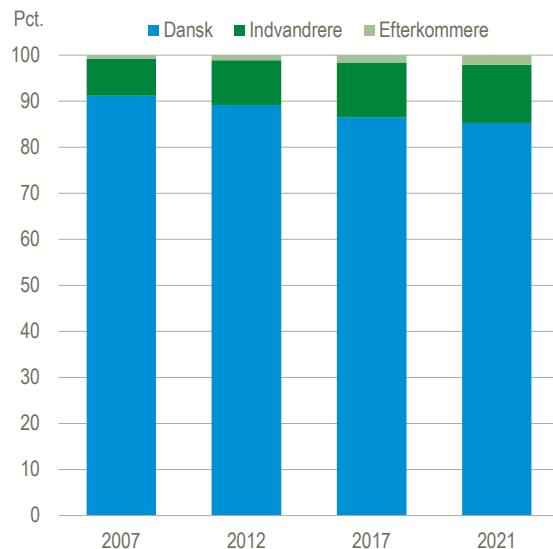
Antallet af personer med dansk oprindelse, der bliver sigtet for spirituskørsel, er faldet i perioden 2007-2021, mens antallet af sigtede indvandrere og efterkommere er steget. Det kan delvist forklares ved, at der i samme periode er sket en befolkningstilvækst for både indvandrere og efterkommere. I 2007 var 91 pct. af de i alt 13.000 sigtede for spirituskørsel personer med dansk oprindelse, 8 pct. var indvandrere og én pct. efterkommere, jf. figur 8a. I det år var der den samme fordeling af herkomst blandt befolkningen, jf. figur 8b. I 2021 var andelen af personer med dansk oprindelse faldet og udgjorde 73 pct. af de i alt 12.000 sigtede, mens indvandrere udgjorde 16 pct. og efterkommere 11 pct. Til sammenligning udgjorde personer med dansk oprindelse 85 pct. af den tilsvarende gruppe i befolkningen, mens indvandrere udgjorde 13 pct. og efterkommere 2 pct. i 2021.

Blandt efterkommere er tre ud af fire af sigtelserne for kørsel under påvirkning af euforiserende stoffer. Det skal blandt andet ses i lyset af, at efterkommerne er en relativ ung gruppe.

Figur 8a Herkomst for sigtede for spirituskørsel

Figur 8b Befolkningens herkomst

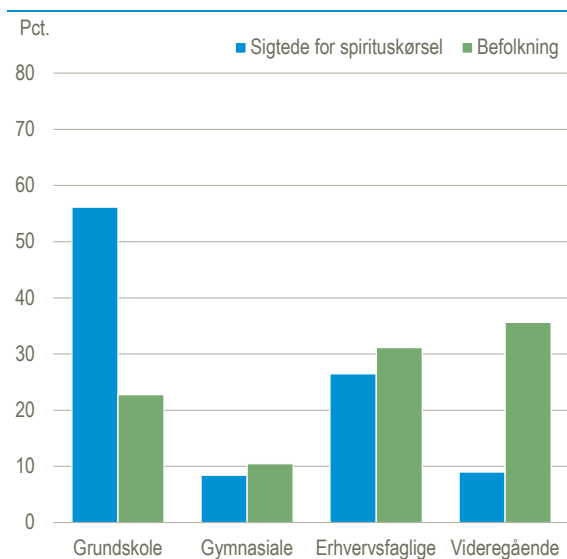
Anm.: Herkomst er ukendt for 6.300 sigtede, de indgår derfor ikke i figurene.

Personer med en grundskoleuddannelse er overrepræsenterede blandt sigtede

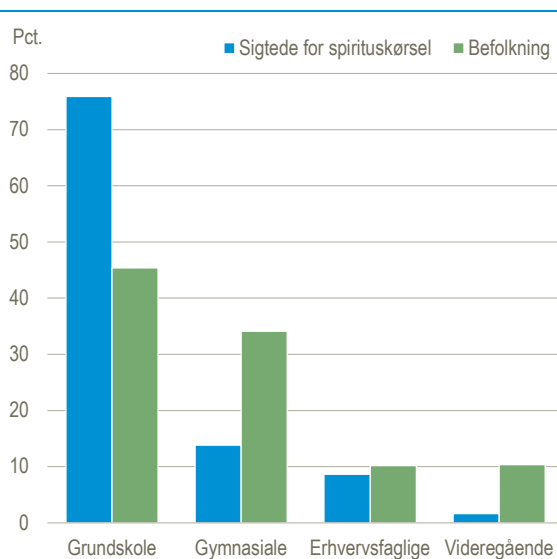
Blandt de sigtede for spirituskørsel, har de fleste grundskolen som deres højest fuldførte uddannelse. I figur 9a er uddannelsesniveaet for gruppen sammenlignet med hele befolkningens i den tilsvarende aldersgruppe (17-79 årige) i 2021. Af dem, der blev sigtet for spirituskørsel i 2021, havde 56 pct. grundskolen som deres højest fuldførte uddannelse. Til sammenligning var det 23 pct. af den tilsvarende gruppe i befolkningen, der havde grundskolen som deres højest fuldførte uddannelse. Blandt de sigtede for spirituskørsel havde 9 pct. en videregående uddannelse, mens den tilsvarende andel i befolkningen var 36 pct.

Noget af forklaringen på den store forskel i uddannelsesniveau kan være, at unge mænd er overrepræsenterede blandt de sigtede for spirituskørsel. Derfor afgrænses sammenligningen til 17-25 årige mænd i figur 9b. Her fremgår det, at gruppen med grundskoleuddannelse som højest fuldførte uddannelse stadig overrepræsenterede blandt de sigtede for spirituskørsel. De udgør 76 pct. af alle sigtede, mens dem med en grundskoleuddannelse udgør 45 pct. af den tilsvarende gruppe i befolkningen. Dem med en gymnasial uddannelse er underrepræsenterede blandt de sigtede for spirituskørsel og udgør 14 pct., hvor de i den 17-25 årige befolkning udgør 34 pct.

Figur 9a Højest fuldførte uddannelse. 2021

Figur 9b Højest fuldførte uddannelse for 17-25 årige mænd. 2021

Anm. 1: Uddannelse er ukendt for 900 sigtede, de indgår derfor ikke i denne figur.

Anm. 2: Gruppen *Videregående* inkluderer korte videregående, mellemlange videregående, lange videregående, bacheloruddannelser, samt Ph.d. og forskeruddannelser.